

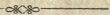
Star samec.

Podoba iz življenja v dveh dejanjih.

Po Octave Feuilletu

poslovenil

Davorin Hostnik.

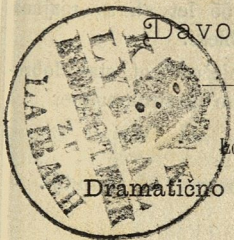
——
Edalo in založilo

Dramatično društvo v Ljubljani.

V Ljubljani.

Natisnila „Národna tiskarna“.

1878.

O s o b e.

George Dupuis, nekdanji bilježnik, 60 let star. Plešasto čelo; milo živahno oko; oblečen nij ravno po modi.

Reine Dupuis, njegova soproga; 55 let stara; majhna, okrogla, živahna; v črni obleki.

Thomas Rouvière, 60 let star; oblečen kot star dobroživec; bradat; govori glasno in širokoustno.

Marijana, stara služabnica.

Dejanje se vrši v majhnem mestu v Normandiji.

Prvo dejanje.

Soba sè starinskim, a priročnim posobnim orodjem. Podobe z belimi lasuljami po stenah. Mej okni visi barometeter. Na kaminu, v katerem oba akta precej živahno gori, stoji ura in posode z narejenimi cveticami. V stekleni omari so brez okusa razstavljene vsakojake redke reči. V vsem se naj kaže ugodnost in red.

Prvi prizor.

George Dupuis, gospa Dupuis, **Rouvière** (sedé okolo dobro obložene mize), **Marijana** (odhaja pa prihaja, kakor zahteva postrežba).

Gospa Dupuis: Kakor sem vam uže rekla, gospod Rouvière, ves nor je bil od veselja, po stopnicah je pridirjal ter je v eno mér vpil: Tom je tu! Tom Rouvière! premeteni ptiček — oprostite, gospod, saj veste, da vam tako pravi. Jaz pak sem vedno za njim stopala in trdila, da je gospod Le Duc v svojem novem vozu, kajti

gospa Rendu mi je bila povedala, da je k gospodu Senonvillu povabljen na obed; on se pa nikoli mimo ne pelje, da bi se ne oglasil pri nas —

Dupuis: Lepo te prosim, kaj pa to gospoda Rouvière-a briga? Gospoda Le Duca ne pozna, gospé Rendu tudi ne. Kaj nij res? Tudi se gospod Le Duc vozi z lastnimi konji, ne pa s pošto: torej on nij mogel biti.

Gospa Dupuis: Jaz si pa vendar nisem mogla drugega misliti; kaj se pa kregaš?

Dupuis: Dosti tega, ljuba moja! Ampak poglej svojo mačko, kako vedno nadleguje gospoda Rouvière-a.

Gospa Dupuis: Všèc, muca! — Vendar pa moraš priterditi, da sem morala poprej misliti na našega soseda Le Duca, kakor na gospoda Rouvière-a, o katerem ti sam nijsi uže trideset let ničesar slišal. — To je vendar prav naravno — kaj ne da, gospod, sami povedite, če nemam prav?

Rouvière (nepotrpežljiv): Prav imate, gospa, stokrat prav! Toda, bog mi odpusti, gospa, meni se prav zdi, da ste tale rebrea v jajcih in drobtinah povaljali.

Gospa Dupuis: Kaj pak, da sem rekla tako storiti; mislila sem, da bo prav dobro tako.

Rouvière: Pa ste jako napačno mislili, draga gospa! Dandanašnji z rebrci nihče več tako ne dela. Vražja reč, vendar! Božja previdnost vas je postavila v deželo, ki slovi po enem izmed najbolj dragocenih kuhinjskih zakladov, po pravih, rahlih koštrunovih koteletih, vi pa se tako pregrešujete proti naravi! Drznite se jih z drobtinami kruhavimi potresati! Grom in peklo! Ves svet sem uže prepotoval, toda panirana koštrunova rebrea sem le tukaj dobil.

Gospa Dupuis: Ah, prav žal mi je! Vzemite rajši nekoliko morske ribe, gospod Rouvière! Ribarica hodi samo enkrat na teden sem; ker pa Dupuis ribe tako rad jé, sem se pogodila z nekim ribičem iz Portbaila, da nam jih vsako sredo nekaj prinese. Na srečo je danes tudi sreda, zato —

Dupuis: Zdaj je pa uže dosti, Regina! Kaj meniš, da bodeš s takimi čenčami kratkočasila gospoda Rouvière-a? — Povedi mi vendar. Tom, kje si pa bil danes teden osorej?

Rouvière: Danes teden, prijatelj, sem bil v Dublinu.

Dupuis: V Dublinu! Lejte ga lejte, ptiča.

Rouvière: Iz Dublina sem šel v London, od tod v Jersey, zdaj sem pa tù-le.

Dupuis: Tedaj v Jersey-u te je obšla srečna misel obiskati starega prijatelja iz mladih let? Kaj ne?

Rouvière: Včeraj zjutraj ko sem v hotelu čakal na zajutrek, sem pregledaval zemljevid Normandije. Oči mi obtiče pri Saint Sauveur-u, tvojem mesteci. Ej, sem dejal, kaj nij tukaj-le nekdej prebival George Dupuis — moj stari prijatelj George! No, če še živi, mislil sem si, hočem se jutri k njemu na kosilo povabiti. (Pogleda nemirno po mizi.)

Gospa Dupuis (postrežno): Ali kaj pogrešate, gospod Rouvière?

Rouvière: Prosim, ne trudite se — (glasno) Marijanica! — Kaj nij vaši kuharici tako ime? — Marijanica, ali imaš morebiti kako citrono? Kako bi je bilo treba k tej-le ribi.

Gospa Dupuis (teče k omari): Takoj, takoj. Tukaj-le je ena.

Rouvière: Hvala, hvala, gospa!

Gospa Dupuis: Tedaj trideset let je uže, da ste vedno na cesti, gospod Rouvière, kakor večni žid?

Rouvière: Tako je, gospa!

Gospa Dupuis: No, po mojem ukusu bi to ne bilo.

Rouvière: O to prav rad verjamem. Jaz pa sem iz posebne korenine zrastel, kakor vidite.

Gospa Dupuis: Toliko ste obhodili; ste morali pač mnogokrat čudne reči jesti? —

Rouvière (govori ter jé): Prečudne reči, gospa! — Ah, preljuba Marijanica, pridi no bližje! Če je moj nos še nos, žgé se v kuhinji kava: navadno jo posebno po deželi preveč žgó, da ves aroma izgubi. — Pojdi v kuhinjo, pa reci Ivanki — kaj ne? Tako je ime kuharici? Naj kavo le ožgé, ne pa sežge, razumeš?

Marijana (na pol glasno ven idoča): No, temu pa tudi ničesar ni moč po volji storiti.

Rouvière: Škoda, da se je piščetu to pripetilo, česar sem kavo skušal obvarovati: prehitro je pečeno, gospa; to je res škoda, ker je sicer tako lepo rejeno.

Gospa Dupuis (obupna): Vse nesreče so me morale zadeti ravno denes. Oprostite, ljubi gospod Rouvière, prišli ste tako nenadoma — nismo mogli ničesa pripraviti — lepo vas prosim, ostanite še nekaj dni pri nas, pa obljubim vam, da vam bomo bolje postregli.

Rouvière: Prav lepa hvala, draga gospa! ali moram se odpeljati, ko bode ura odbila devet. Da, gospa, po pravici ste rekli, da sem križem sveta potujoč, jedel prav čudne reči. Pod bedu-

jinovim šotorom sem jedel „kuskusu“; ob bregovih Gangesovih ostrih „kuri“; na Javi strašnega „trepanga“, ki je tam to, kar pri nas slanik — v Kini pa slavnoznana lastovična gnjezda v ricinovem olji —

Gospa Dupuis: Bog mi pomagaj!

Rouvière: V Panami sem jedel opice. — Ba! Nij je take reči, da bi je jaz ne bil imel v ustih, če se le da jesti.

Dupuis: Ti premeteni ptiček ti!

Rouvière: Če je kateri gost pod solncem z vsako jedjo zadovoljen, sem jaz gotovo. Indijanci v skalnatih pogorjih — bistrumne glave, — so mi v svojem jeziku dali priimek, ki po besedi toliko pomeni kakor „dobre volje želodec“ — človek, ki je z vsem zadovoljen, s katerim je lahko živeti.

Dupuis: Tom, ti si pravi ptiček ti!

Gospa Dupuis: Še eno jerebico, gospod Rouvière; vidim, da vam dišé.

Rouvière: Lepa hvala, gospa! Ne bom tajil, da jih rad jem; pa te-le nijso, kakor bi imele biti; razen tega, da so ravnokar ustreljene, se je tudi pozabilo, potresti je z drobnim poprovim prahom. Tega pri tej divjačini ne sme manjkati. — Ah, oprostite, da sem tako zvedav! Nobena stvar v življenju me nij še tako vznemirjala,

hakor ona-le pokrita skleda. — I kaj pa je vendar v oni skledi?

Dupuis: To sem navlašč zá-te dal pripraviti, dragi moj, makaroni so.

Gospa Dupuis: Da, gospod Tom, to je Dupuis vam na ljubo storil. Opomenil me je, da ste večkrat po dalj časa prebivali na Italijanskem. Takoj sem poslala v prodajalnico in po sreči sem jih ravno zadnje perišče še dobila. Potem sem pogledala v kuhinjske bukve ter sem sama poskusila, narediti jih po italijanski šegi.

Rouvière: O kaj pa še, ljuba gospa! To-le italijanski makaroni, bog ne zadeni! — Pa so morebiti vendar dobri, bodem poskusil.

Dupuis (čez nekaj časa): No, kaj porečeš, prijatelj?

Rouvière (kratko): Prijatelj, kakor bi vrbove piščali žvečil! Oh! to je pač klasično; ti makaroni so iz časa pred vesoljnim potopom, okameneli makaroni — jaz bi bil za to, da se ta kupec zapre — to je atentát na moje življenje!

Dupuis: Marijana, brž drug krožnik. Ubogi prijatelj, danes slabo obeduješ.

Rouvière (mrzlo): Kaj se šališ! Saj je vino tvoje izvrstno!

Gospa Dupuis: Jaz — jaz ne vem, kaj bi rekla. Umreti mi je od nevolje. Lepo vas prosim, gospod Rouvière, vsaj potice pokusite!

Rouvière: Prav rad, gospa, samo da ta-le grah pojem, ki bi bil jako dober, ko bi ne bilo toliko surovega masla na njem. (Sliši se zvoniti.)

Gospa Dupuis: Uže angeljsko češčenje! (Vstane.) Oprostite, gospod Rouvière, moram vas zapustiti za nekaj časa; vrnem se pa gotovo, predno odidete. (Vzame črno zavezo.)

Rouvière: Pa menda vendar ne pojdete ven v takem vremenu, sneg je črevelj visoko zapadel — ali veste to?

Dupuis: Moja soproga gre vsak večer ob angeljevem češčenju v cerkev, naj bode kakoršno vreme hoče, po zimi in po leti. Petdeset let je uže tako navajena in ne bode nikoli drugačna.

Rouvière: Prav, prav. — Nadejam se, gospa, da ste z župnikom jako zadovoljni?

Gospa Dupuis: Popolnem. Prav spoštovanja vreden mož je! Ko bi hoteli le 24 ur ostati pri nas, pa bi se seznanili ž njim, ker bode jutri pri nas kosil; gotovo bi vam ne bilo žal.

Rouvière: O tem sem po polnem prepričan, a prihraniti si moram to veselje za drugo pot.

Gospa Dupuis: George, prosi gospoda prav lepo, naj vzame še malo potice in pa ne-

koliko ukuhanega sadja — to vse sama pripravljam in sem nekoliko ponosna zaradi tega. — Torej na svidenje, gospod!

Rouvière: Na svidenje, gospa, na svidenje! (Gospa Dupuis odide.)

Drugi prizor.

Rouvière. Dupuis.

Rouvière: Pokusiva torej potico! Tvoja soproga je pač nekoliko pobožna, kaj ne?

Dupuis: Nekoliko. Toda sitnosti zaradi tega ne dela nikomur. Mene v moji mlačnosti prav nič ne moti. — Pij no, pij, saj nič ne piješ! (Povesi oči.) Čuj! kaj ne, da se ti moja soproga zdi jako malomestna?

Rouvière: O Bog ne zadeni!

Dupuis: O pač, pač. Pa kaj češ? Saj nij bila nikjer, kakor v tem gnjezdu! — zraven tega jo je pa še tvoj prihod vso zmešal. Zdi se mi, da nij čisto nič vedela, kaj govori — blebetala je tja v en dan, kakor kak star babji klepetec, vse navskriž!

Rouvière: Tega nijsem zapazil.

Dupuis: Pa si — ne taji — užugala te je po polnem; sicer mene tudi — gotovo si je prisegla, da bode pokazala kolikor mogoče svoje slabe strani. To me tem bolj jezi, ker ima tudi dobre lastnosti — včasih celo občudovanja vredne.

Rouvière: O tem ne dvomim niti en trenotek ne. Potica je dobra, pokusi no!

Dupuis (jezen mački): Proč, muca! Kar zadržal bi tega vruga sitnega. (Marijani, ki vstopi): Spravi mačko ven; če še enkrat nazaj pride, pa jo takoj skozi okno telebim. — Prinesi nama kave in potem naju pusti sama.

Marijana (vzame mačko): Pojdi no, uboga živalica, ker te ti Parižani ne morejo trpeti. (Za-sè, ven idoč): Hu, to nam še hišo preobrne!

Rouvière (vzame klešče ter deva oglje v kamin, potem poje): O bell' alma inamorata! — O bell' alma inamorata! Ali imate kako gledališče tukaj?

Dupuis: Gledališče? Kaj ti vse na misel pride! Enkrat v letu, kadar je somenj, pa na pustni večer.

Rouvière: Vraga, to je pa hudo! — I kaj pa delate vendar zvečer?

Dupuis: No, po zimi kramljamo pred kaminom; včasih sè soprogo piketirava, ali pa igramo whist sè sosedi —

Rouvière: In pa z župnikom, prisegel bi, da.

Dupuis: Tudi včasih. Po letih zalivam grečicam po vrtu, na prehod hodiva po cesti gori do klanca, — ali pa v hosto k potoku; in potem — se podajava zgodaj spat.

Rouvière: Hm, to je pa res prav pošteno. (Molčanje; Marijana pospravi z mize ter odide.)

Dupuis: Vendar sva enkrat sama! Zdaj ti lahko pristrčno podam roko, ljubi Tom, moj stari tovariš! Pokusi no ta-le liker, stara glava, na tvoje zdravje, prijatelj! Ali veš, da se uže 35 let nijsva videla?

Rouvière: Res je uže petintrideset let, kar sva se objela vzadnjič na poštnem dvorišči montmartrske ceste ter si prisegla večno prijateljstvo. Tudi sva si obljubila, da si bodeva vedno dopisovala. Ali dopisovanje je se ve da uže čez dve leti prenehalo — toda prijateljstvo je tlélo vedno pod pepelom dalje — izvrsten liker imaš.

Dupuis: Ali ti je všeč? To mi je ljubo. — Ah Tom, v življenji je vendar le nekoliko lepih trenotkov, to mi vendar moraš priznati.

Rouvière: Komu pa dopoveduješ to, stari mladenič?

Dupuis: Gotovo tega ne ve nihče boljše, nego moj prijatelj Rouvière. Ti si se gotovo sè

satanom pogodil, Tom! Ravno tak si, kakoršen si bil, mlad in brhek — Zaraščen si, kakor afrikanski lev: tak si, kakor Henrik IV. — Pijno, prijatelj!

Rouvière: Ljubi, stari George! (Nasloni se s komolci ob mizo — zaupno): Povej mi vendar, zakaj si se v to le gnjezdo zakopal?

Dupuis (takoj resen): Ali se ti zdi, da sem nekoliko zarujavel, kaj ne?

Rouvière: To ravno ne; a kateri vrag te je motil, povej mi!

Dupuis: Zarujavel sem, to vem. Ah, prijatelj, majheno mesto je pač majheno mesto. Enako je vročemu viru, v katerega deneš živo žival, iz njega pa potegneš okamenelo. Zakaj da sem se tukaj-le ugnjezdil? Življenje je cela vrsta slučajev, ki nas naprej pehajo do groba. Ali se ti ne poljubi morebiti malo ruma?

Rouvière: Kaj vsak večer tako-le daruješ Bakhu?

Dupuis: Nikoli, prijatelj, to je samo tebi na čast.

Rouvière: Ne pozabi, da se mi imaš izpovedati.

Dupuis: Znano ti je, da sem imel v Parizu veliko upanja, da postanem advokat pri kasacij-skem sodišči; toda rodbinske razmere so me pri-

vedle sem, kjer sem mislil ostati samo tri mesece; pa kogar je provincija zagrabila za tilnik, tega ne izpusti tako precej. Z eno besedo, dal sem se zazibati v nežno enoličnost malomestnega življenja in na enkrat sem spoznal, da sem kakor v železno mrežo vjet; ostal sem vjetnik.

Rouvière: Pri vsem tem je pa gospa Dupuis igrala gotovo važno ulogo.

Dupuis: Prijatelj, verjemi ali ne, jako ljubeznjiva je bila. Potem je bila tudi moja stara mati tukaj, ki je jako rada videla, da sem ostal pri njej. Z eno besedo: oženil sem se ter sem prevzel notarijat svojega tasta; tako je bilo. Pij no, Tom!

Rouvière: Takoj. Povedi mi vendar, ali si bil celih 35 let tukaj-le zazidan? ali nisi potoval po Francoskem? ne hodiš li včasih v Pariz?

Dupuis: Ne govori o tem: po Francoskem potujem, kadar se sprehajam po vrtu, v Parizu pa uže nisem bil, kar sva se pozdravila na montmartrski cesti.

Rouvière: Kaj vruga! saj si vendar poprej ves vnet bil za potovanje.

Dupuis: Saj sem še, prijatelj! Ko sem se bil oženil, sem hotel hraniti, da bi čez petnajst let notarijat zopet prodal. Nameraval sem, iti potlej

sè soprogo v Pireneje, v Pariz. Ali dobil sem hčer —

Rouvière: Kaj, hčer imaš?

Dupuis: Da, celo stari oče sem. Zdaj sem moral pa še deset let potrpeti, da sem zaslužil doto za otroka. Ko sem končno prodal — bil sem star — pa sem doma obsedel! — Kakor sem uže rekel; moje življenje je cela vrsta nadlog. Kaj pa, ko bi si malo punša napravila?

Rouvière: Pijva punš! — Nadejam se, da si hčer dobro omožil?

Dupuis: Prav dobro, podprefekta je vzela. (Pripravljaja punš.)

Rouvière: Podprefekta! Kaj mi praviš! — Nikar ne devaj toliko citrone noter!

Dupuis: Meniš li? Še eno tajnost treba, da mi odkriješ, Tom: kako vendar moreš uže pol stoletja po svetu pohajati, ko vendar tvoje premoženje nij veliko?

Rouvière (vnet): Prijatelj, imel sem deset tisoč frankov rente v zemljiščih, zamenjal sem je za bankne biljete, s tem so se mi dohodki podvojili; potem sem naložil vse to v „izgubljene fonee“, in vse premoženje se mi je potrojilo. Ker me nij vezala nobena rodbinska veriga, čutil sem se svobodnega zemljana — prost kakor ptica pod

nebom planil sem v široki svét! — Živio, prijatelj George! Urá!

Dupuis: Tom, ptiček, to je krepko, veličastno zazvenčalo!

Rouvière: Mladosti sem naložil pustolovstvo v daljnih delih svetá; za starost pa sem si prihranil bolj lahka pota. Ta-le noga, George, ki se na pregrinjalu dotika tvoje, je stopala po tigrovem in slonovem sledu pod indijskim solncem. Proganjal sem te zverine noter v bambusove gozde.

Dupuis: To se pravi živeti!

Rouvière: Dve leti pozneje sem prišel v Kanton. Praznoval se je ravno nastop vladarstva nebeškega cesarja. Vse ladije so se lesketale raznobarvnih lučic in porcelanasti stolpi so se žarili v svetlobi. Mesto in reka bili ste videti kakor ognjeno morje.

Dupuis: Oh, to je moralo biti čarobno lepo, Tom!

Rouvière: Vsake stvari posebe ne morem popisávati. Iz Kine sem šel tja v Ameriko ter sem prehodil neizmerno deželo od severa do juga, peš, jež in v indijanskih čolnih. Iz severa sem šel v savane in pampe, v prekrasne braziljske gozde. Najdalje sem bil na Peruvanskem.

Koketoo mesto Lima je bilo za mene posebno mikavno — (zaupno) hm, lahko si misliš, zakaj.

Dupuis: O, ti hudobnež, ti dušni ropar ti!

Rouvière: Poleg tega sem pa še začel igrati. Ne moreš si misliti, kako je zelena miza v teh tropičnih trgoviščih mikavna; tu malo ali nič kovanega denarja ne vidiš. Zraven medlo svetlega srebra in zlata v paličicah se v raznih barvah lesketa demant in kakor mleko beli biser. Vsi zakladi, ki so se ravnokar ugrabili oceanu ali globočini zemeljski, se ti kopičijo in mešajo pred tvojimi očmi. Cele noči izginejo kakor minute. Vedno strmiš na zeleno mizo, tvoja pazljivost je vedno napeta in med solničnim zahodom in vzhodom dvajsetkrat zameniš Rotšildov prestol z Jobovim gnojiščem: to človeku seveda jemlje lase — toda on krepko čuti, da živi.

Dupuis: Se ve, da. Jaz pa tisti whist igram po krajcarji! Pa nadaljuj, Tom, kar elektrizuješ me!

Rouvière: Vsake reči je enkrat konec, to veš. — Nekega dne sem bil slabe volje, pa sem šel v neko ladijo, ki je šla proti severnemu tečaju morskih somov lovit. Tukaj sem s svojimi rokami tipal ledene meje našega svetá. Ob vznožji večnih ledenikov so čepeli ljudje, skrčeni in molčeči, kakor tebanska sfinga. Tukaj, kjer vse življenje

umira, sem se čutil kot tuje, nadzemske bitje. Tako sem preživel še tri leta. Potem sem se pa naenkrat zopet prikazal v Rio de Janeiru, od koder sem se odpeljal zopet v Evropo, premešavši s svojo palico prah cele zemlje. Tako mi je minula mladost.

Dupuis: Da, gotovo ga nij kralja, ki bi te ne moral zavidati. Pa dalje, Tom, dalje!

Rouvière: Od takrat nijsem več popotoval, nego samo sprehajat sem se hodil. Vprvič po sredozemskem morji. Ba, zdelo se mi je kakor kak ribnik v Tuilerijah! Obiskal sem vsa obrežja in čim bolj sem se staral, tem ožji je bil krog mojih sprehodov. Zdaj ostanem v Evropi ter bodem hodil iz mesta v mesto, kakor se mi bode vsak trenotek zljubilo. Evropo, dragi moj, smatram za svoje posestvo! Vse svečanosti, naj jih napravi narava, ali človek, se napravljajo meni na čast! Zá-me ima Neapelj svoj zaliv in svoje Karlovo gledališe, Pariz svoje bulvarde, Madrid svoj prado in svoje bikove borbe. Zaradi mene je bila svetovna razstava v Londonu. Evviva la liberta! Nalij!

Dupuis: Tom, ti si velikansk v vsakem obziru! Toda o ženjskah mi nijsi še nič povedal, pa si gotovo mnogo lepih videl. Postavim v rimski Campagni ognjene, črnooke ženjice?

Rouvière (nevažno): Da, da; posebno pa v Transteveru.

Dupuis: Kaj pa v Aziji, v Smirni? Ali si videl krasne Jonijanke, ki nosijo cekine v laséh?

Rouvière: Se ve da! Še govoril sem z njimi.

Dupuis: O monumentih nisi še nič govoril, o Alhambri, o Kolizeji, o Partenonu?

Rouvière: Kaj bom to pravil, to je vsakdo videl. (Nekaj časa molčanje.)

Dupuis (lopутne ob mizo): Vražja reč! (Poskoči ter gleda po sobi, roke navzkriž za hrbtom držeč).

Rouvière: No, kaj te pa je kar na enkrat zgrabilo.

Dupuis: Ah, Tom, Tom! Tako me je sram, ako pomislim, da se vsak vdarec tvojega srca lahko šteje po kakem vzvišenem vtisu, moje srce pa neumno tika-taka, kakor kaka stara kuhinjska ura. (Postoji.) Ali sem sploh živel? Fej te bodi, rodil sem se, jedel sem in spal, to je vse; ponižal sem se s prestola človeštva do bedaka, ne, do polža, ne, do črva!

Rouvière: Prijatelj, ne govori tako prenapeto! Akoravno nisi več tako čvrste domišljije in živahnega duha, kakor nekdej.

Dupuis: Tedaj si vendar enkrat priznal, da sem zarujavel?

Rouvière (vstane, zapali smodko, postavi se s hrbtom proti kaminu, snaži brado): Jaz bodem odkritosrčen, George, saj veš, da sem bil zmiraj tak. Ne bom ti tajil, da mi je nekak gnjiloben duh šinil v nos, ko sem stopil v tvojo hišo — zdelo se mi je, kakor bi se mi odprla dolgo zaprta jama, v katero pride preiskovalec starin. Ko so tebe iskali, sem jaz osupnen ter zvedav ogle doval to hišno opravo, te podobe in to hladno tiho snažnost. Mislil sem na tvojo prejšnjo elegantnost, na tvojo ljubezen do umetelnosti in sedanji obraz tvojega stanovanja se z onim nikakor nij strinjal. Naposled si prišel, govoril si z menoj. Ne vem, ali je morda bila moja sodba vsled tega premišljevanja prestranska, toda tvoje govorjenje me je osupnilo — zdelo se mi je celo, da se je tvoje čelo zožilo; iztisnil sem skrivno solzo iz očesa — ter sem šeptal, kakor bi stal na kaki gomili. Gledi, to je vse, kar je od tvojega prijatelja ostalo! — Pa te menda vendar nijsem razžalil, George?

Dupuis: Ne, Tom, ne. Saj čutim sam, kako sem propadel. Vendar sem včasi še dvomil o tem in ta negotovost me je mučila. Ne, ljubša mi je gotovost.

Rouvière: Govoriva o drugih stvaréh. Notarijat si torej prodal? Kaj pa misliš zdaj početi?

Dupuis: Kaj pa čem početi? Umiral bom še dalje.

Rouvière: Grom in peklo! Nikakor ne! Rajši praznuj svoje vstajenje! Pa da resno spregovorim, prijatelj. Ko si se oženil, si si naložil dolžnosti, zdaj si je izpolnil. Dosegel si cilj; bodočnost tvoje soproge, tvoje hčere je zagotovljena. Kaj te more opovirati, da ne planeš za kake dve ali tri leta v tok stoletja ter se naučiš zopet uživati. Znano ti je, kako čudovito hitro se zdaj lahko popotuje: v dveh letih lahko vso Evropo vidiš, pa še Azije nekoliko. Ako boš gledal krasote, ki jih je ustvarila narava ali umetnost, bode se ti duh lahko zopet okrepčal. — Morebiti omolkne kesanje, ki ti gloda srce in krajša življenje. V dveh letih! Če se pa rajši sam usmretiš, pa se le. Izberi si!

Dupuis: Prijatelj, ali bi se spodobilo, da bi zdaj na stara leta začel potovati, kakor kak študent?

Rouvière (gre k njemu): Kaj misliš, da moraš sam popotovati? Kaj nij mene? Moje izkustvo, moj voz, moj sluga, vse kar imam, ti je na razpolaganje.

Dupuis: Kaj, ti me bodeš spremljal, povsodi? (Hodita vstric po sobi.)

Rouvière: Za roko te hočem voditi! Ne bode ti treba nobenega postrežnika, nobenega vodnika, in kar še drugih ljudi nadleguje popotnike. Nič se mi ne zahvaljuj, vse rad storim zá-te. Tvoji čvrsti vtisi bodo moje na novo oživili. Kaj nij nekaj vredno. George, če življenje tako skleneva, kakor sva je začela; da namreč skupno vse doživiva, da deliva veselje in denar? Kaj ne, uže velja!

Dupuis: Reči moram, da nijsem imel še nikoli večih skušnjav — toda —

Rouvière: Nič „toda“! skleneno je. Po zimi ostaneva v Parizu, tam bodeš videl muzeje, gledališča — celo za kulise te popeljem — slišal bodeš Adelino Patti — saj si čislal muziko svoje dni?

Dupuis: O saj jo še, prijatelj; še zdaj celo na flavto piskam.

Rouvière: Tem boljše, boš pa soboj vzel flavto — kaj sem uže govoril? dobro! po zimi ostaneva tedaj v Parizu, začetkom pomladi pojdeva pa črez Pireneje na Španjsko — poleti bodeva obiskala glavna mesta na Nemškem, potem pojdeva pa v Italijo črez Trst in Benetke. — Kako ti je všeč ta načrt, kaj?

Dupuis (obotavlja se): Saj pravim, (urno) nebesa si mi odprl! daj mi eno smodko! — saj

pravim, ti imaš prav, dosta dolgo sem živel za druge — dosta sem žrtvoval v svojem življenji! Vraga, zakaj bi človek sebi ničesa ne privoščil! (Izpušča velike dimne oblake.) Človek mora previdnosti račun dati za vse darove, ki jih je prejel! Za razum, domišljivost, za estetični čut; to so darovi, ki nam nalagajo dolžnosti. Zločin bi bil, zločin, ki ga je le divjak zmožen, ko bi človek tako svet plamen v sebi z utrinjalom ugasnil!

Rouvière; Zdaj je moj George zopet tisti, ki je bil nekdam! — Toda kujmo železo, dokler je razbeljeno — (kliče) Marijana!

Dupuis (bolj tiho): Tiho, tiho! Kaj pa misliš storiti?

Rouvière: Povem jej, da odideš, da naj pripravi tvoje reči! — Marijana!

Dupuis: Tiho prijatelj — ali uže danes zvečer odideva?

Rouvière: Ob devetih; saj veš, da so konji uže naročeni.

Dupuis: Se ve, da vem — a mislim, da bode noč jako huda — sibirski mraz je — kaj, ko bi do jutri počakala?

Rouvière: Čuj, ako te pa majhen mraz pa ena noč v vozu prestrašita, le rajši kučmo potegni črez ušesa, vlezi se v posteljo ter ne govori več o potovanji.

Dupuis: Prijatelj, jaz se ničesar ne bojim. Samo zaradi te nujnosti sem ves zmešan; jaz bi rad imel kaka dva dni, da bi svoje reči uredil.

Rouvière: Kaj ti pa je treba urejevati? Treba ti je nekaj perila, pa skrinjice. Če ti nemaš denarja, ga imam pa jaz. Le otročji ne bodi, George; če boš odlagal popotovanje, ne boš popotoval. Nij mi treba, da bi ti pravil, kateri uplivi ti bodo omajali sklep in pogum. Kakor je zdaj rana, jo moraš ali srčno izrezati ali pa jo pustiti, kakor je.

Dupuis (nekaj časa misli): Imaš spet prav — tū-le imaš roko; pripravljen sem.

Rouvière (kliče): Ma —

Dupuis: Ne, nikar ne kliči Marijane! Jaz sam boljše vem, kaj mi je treba za pot, kakor ona. Sam bodem natlačil škrinjico, da le soproga nazaj pride (pogleda na uro). Osem je, takoj mora priti — pogum! to je žalosten trenotek — a moram ga prestati. Kdor hoče izpiti kupo najboljše sladčice, se ne sme ustrašiti, če je na robn malo grenkobe! Ah, Tom! kako lepe nadeje: Granada, Benetke, Neapelj! — zdi se mi, da se mi sanja! — Osem je ura — pet — ah petindvajset cekinov bi dal, ko bi bil eno uro starši — Vem, da je to slabost, toda —

Rouvière: Ali hočeš, da jaz tvoji soprogi objavim to?

Dupuis: Po pravici ti povem, prav ustregel bi mi.

Rouvière: Uže velja — zdaj pa pojdi skrinjico pripravljat.

Dupuis: Ne da bi se bal kakega jeznega prizora, kar se tega tiče, jo dóbro poznam.

Rouvière: No, saj bodem videl.

Dupuis: Reci ji posebno, naj ostane mirna. Ko bi jo to preveč genilo, bi me le žalostilo, pomagalo pa ne bi vendar nič.

Rouvière: Bom uže povedal. Le pojdi!

Dupuis: Vsaj uže hitim. (Se vrne.) Le z lepo jej povedi — ali boš?

Rouvière: Brez skrbi bodi! Pa povem ti, da se mi ne skesaš več potem, kadar ji bodem povedal.

Dupuis: Da bi strahopetno tebi se izneveril! E, slabo me poznaš, Tom!

Rouvière: Jasno je, da bi v tem slučaju jaz bil na smeh postavljen.

Dupuis: Tom Rouvière, čast mi je, ti objaviti, da je moj sklep nespremenljiv. Ob devetih pojdeva. Ali hočeš častno besedo? Dam ti jo! — Ali si zdaj zadovoljen?

Rouvière: Le pojdi v skrinjico devat
(Ga porine skozi vrata.)

(Zastor pade.)

Drugo dejanje.

Taista soba.

Prvi prizor.

Rouvière (sam, sedi v naslanjaču pri ognji ter si mane roke): Gospa Dupuis, oba imava precej hud boj izbojevati. -- Vse, kar sem storil, sem storil za to, da bi tega starega dečaka premeknil. Toda nočem tajiti, da mi tudi veliko veselja dela, če bode v enolični svet te smešne matrone nenadoma treščilo. To je ženska, ki mi je prekucnila celo moralo. Saj vendar nijsem Turek in imam to krščansko vero, da je mnogoženstvo najgrša stvar na svetu; a da se more galanten mož s tako-le pusto žensko za zmiraj zvezati, tega mi nij moči razumeti! Še predno sem jo

videl, poznal sem jo od znotraj in od zunaj: nijsem je mogel prestajati. Kako mi je bila takoj zoprna, ko sem videl to brezokusnost in ozkosrčnost v vsem, kar me obdaja, kjer si reči stoje nasproti v svetem redu, modro in dolgočasno, da se povsodi vidi tisti samostanski duh. Vse je tega duha navzeto, celo barometer, ktereга človeška radovednost le oskrunja, te budalaste redkosti, te natlačene tiče. Vse kaže nehoté notranjega in zunanjega človeka. Ta ženska — stavim kar kdo hoče — spravlja jabolka v omari za perilo. Ubogi George! — žal mi je bilo zaradi njega — a moral sem jo pri obedu nekolikokrat zboti. Surov sem bil, kakor Kalmuk! prav za prav me je bilo samega sram — pa moje čutnice tudi niso iz železa. Gospod Le Duc, gospá Rendu, njena ribarica, njena mačka, njen gospod župnik! vruga bilo je res preveč! Bržkone bode boj hud, kajti znano mi je, kakove harpije se skrivajo pod to dobrovoljnostjo; kremplji gledajo iz žametastih rokovic pobožnosti; toda strašno se moram motiti, če jej ne bodem kos. George me je pooblastil, dal mi je častno besedo, jaz pa hočem skrbeti, da jo izpolni. — Koliko je moral ubogi tepec trpeti, predno je upognil svojo razumno glavo pod tako neumen jarem. — Trideset let je trpelo to mučenje, toda, gospa Dupuis, maščevalec je

prišel! (Smeje se.) To me spominja one indijanske čarovnice, kateri sem nekdaj malika ukradel — kako je bila razkačena! Vrag vedi, da so si stare babe vse tako podobne! (Odpirajoča se vrata zaškripljejo, on se postavi s hrptom proti ognju.)

Drugi prizor.

Rouvière, gospa Dupuis.

Gospa Dupuis (govori z mačko, ki će za njo): Ti ostani zunaj, mačka; ali nij dosta, da so te uže enkrat pehnili skozi vrata? (Zapre duri.) O hudobneža — kadila sta!

Rouvière: Kadila? (voha, da se sliši), besme ropi, zdi se mi, da imate celo prav! Saj pravim, tako-le se človek lahko raztrese; jaz pa George tega še opazila nijsva, tako naju je zanimala nova namera —

Gospa Dupuis (odloži klobuk in zavezo): Kaka namera? — Torej ostanete pri nas, gospod Tom!

Rouvière: To pač ne, a za mene pa za George-a je eno isto. Ali morete ugeniti?

Gospa Dupuis (ga srpo gleda): Pa menda vendar ne mislite George-a vzeti soboj?

Rouvière: Ako dovolite, si naredim to veselje.

Gospa Dupuis (se dvoumno smeje ter popraševalno gleda): Ne, ne, tega pa res ne mislite! Gotovo me imate za veliko prismodo, ker sem resno odgovorila na tako šalo. Toda nijsem se mogla premagati — vaša beseda me je zadela globoko v srce. Lepo vas prosim, povedite mi, gospod Rouvière, kaj ne? Vi mi boste pustili moža?

Rouvière: Njegovo srce vam pustim brez ugovora, preljubeznjiva dama, toda osobo njegovo vam odpeljem. Z eno besedo: George je mislil uže davno na to, da bi šel poslušat glasove živih. Z veseljem se je poprijel te priložnosti, ki mu jo je podal moj urni odhod, da bi se ognil obširnega pripravljanja.

Gospa Dupuis (se drži stola, nemirno se ozira po sobi, tiho pred sebe govori): Je-li mogoče!

Rouvière: Ali ga slišite tega hudobneža tu-le zgoraj, kako ropotá sè skrinjico? Vlači jo po tleh kakor trijumfalni voz. Ker ste trideset let tako zaslužnega moža, kakor je George, držali tukaj vklenenega, se ne smete čuditi —

Gospa Dupuis (kratko in priprosto): Nij mi treba razlagati ničesa, umejem vas. Kam ga pa popeljete?

Rouvière: Da vam povem resnico, povsodi malo; najprvo —

Gospa Dupuis: Za kako dolgo?

Rouvière: No, za eno leto, k večjemu za dve! Česa si tù lahko nadejate! Kako se vam bode vaša dragocena zbirka znamenitostij pomnožila! Le premislite, kaj porečete, ako doboste cel tucat pravih pravcatih relikvij in paternoštrov, blagoslovljenih od samega svetega očeta?

Gospa Dupuis (ki nij poslušala, se zgrudi na stol ter si zakrije obraz z rokami): O moj bog! (Tiho stoka.)

Rouvière (grbavči čelo): Ah! to je pa uže ginljivo! (Glasno, urno premeknivši se): No, no, ljuba gospa! Pomirite se! Bodite pametni! O čem pa je govorjenje? O popotovanji. Saj človek ne umre precej zaradi tega, to vidite na meni. Saj se človek zopet vrne! Bog se usmili, kaj pa soproge mornarjev počno? Še niste mirni! Bog se usmili, vsega me bode zmešali, da bom prav težko dovršil svoj posel.

Gospa Dupuis (s slabim glasom): Oprostite, gospod — saj vidite — jaz ne morem drugače — (Povesi glavo v roke.)

Rouvière (hodi urno po sobi ter se mahoma vstavi pred njo): Gospá, povelje imam, da vam to povem — George nij hotel.

Gospa Dupuis (prestrašena vstane na pol):
Kaj ga ne bom več videla?

Rouvière: Se ve, da ga bodele videli, ako se pomirite: ako pa tega ne storite, je za vas in zanj boljše, da se temu odpoveste, kajti njegov sklep je nespremenljiv.

Gospa Dupuis: O da! pomiriti se hočem, obljubujem vam — še nekaj minut — še nekaj minut mi dajte — ne morem — tako hitro — kar naenkrat — o premilostni stvarnik! (Plaka.)

Rouvière: Uže zopet, gospa? Vaša obupnost res nij ničemur podobna. Bog se usmili, saj ne grem v vojsko z vašim soprogom.

Gospa Dupuis (govori kakor otrok, briše si oči): Ne, ne — saj vem — da se vrne.

Rouvière: Vi ste pobožni, gospa; zdaj je čas, da se tega spomnite — nij dosti, da človek samo v cerkev hodi — nij, da bi zmiraj samo na-se mislil.

Gospa Dupuis (komaj govori): Ali, gospod Rouvière, on nij takih težav vajen, kakor vi; njegovo zdravje je rahlejšje, kakor mislite vi — (Goreče ga prime za roke.) Saj boste skrbeli zanj, kaj ne da?

Rouvière (manj osorno): I kaj pak, to se umeje: zanesti se smete — prisegam vam, da vam ga privedem nazaj čvrstega in cvetočega

kakor devico — na mojo čast, ali čujete? Pa le ne jokajte se več, in posebno mirni ostanite pri slovesu.

Gospa Dupuis: Ne, ne, gospod, zadovoljni bodete z menoj — zdaj je uže dobro. (Smeje se.) Še zdaj ga nij.

Rouvière: Dobro, gospa Dupuis, tako je prav. — Jaz čislam pogumne in krščanske ženske. Zdaj, ko sva oba mirna, vam ponavljam, da ni vredno, da bi se jokali. Kaj pa je eno leto? Šest mesecev bodete pri hčeri, drugi čas boste pa tukaj-le po svojih starih navadah preživeli; samo na pol boste ločeni, kajti vse vas bode spominjalo na njega.

Gospa Dupuis (maje z glavo): Pazite, da mi sè svojimi tolažbami ne povečate bolečin, ki jih vi ne umejete. —

Rouvière: Pač, pač, umejem je; hotel sem vam to dokazati.

Gospa Dupuis: Ne očitam vam niti da ste razumni, niti da ste dobri, gospod.

Rouvière: Gospá!

Gospa Dupuis (odločno): Gospod, nekatere razmere so take, da se ne dajo ugeniti. Le pomislite, da je bilo vaše življenje vse drugačno, nego najino. Vi ste bili previdni. Vi si niste srca zapredli v mreže, katerih moč in trdnost se

še le spozna, kadar se začno trgati. Rekli ste po pravici, da je tukaj vse, celo kameni ognjišča, del najinega skupnega življenja. — Vse vzbuja skupne spomine in misli. — Vse je naju ljubilo, midva sva pa tudi vse ljubila. Vsaj jaz sem tako mislila. Še pred nekoliko trenutki so imeli ti predmeti, te priče tihe tolikoletne ljubezni, neskončno vrednost zá-me! — zdaj pa niso več — ne morejo za mene več biti, nego podrtine golju-five sreče; spominki prevare!

Rouvière: Kako strašno vse pretiravate! Potovanje res da bode vaše sedanje razmere malo zmešalo, ali preteklosti se nikakor ne dotika.

Gospa Dupuis: Motite se, gospod. Potovanje samo na sebi nij nič takega; toda ono neusmiljeno odgovarja na vprašanje, katero sem si tolikokrat skrivaj stavila: ali je George srečen? — Ne, nij bil srečen. Jaz sama sem bila srečna; pogledjte, to je strašna resnica! (Zelo ginena.) Udajal se je svoji osodi — toda srečen nij bil. — Pa vendar, — toliko čutim, da moje srce njegovega nij bilo nevredno — toda stala sem na nižji stopinji od njega, to sem z veliko bolestjo zapazila. Kako je mogla malomeščanka razveseljevati duha, kakoršen je njegov, žena, ki nič ni vedela, nič ni znala, nego ljubiti?

Rouvière: Vi prav nič ne zaupate sama sebi: po pravici vam povem, čim bolj vas izpoznavam, tem manj se čudim, da je George si vas izbral.

Gospa Dupuis (vstane, smehlja se): Dobrihate se mi, gospod Rouvière, ker vidite, da trpim — to je velikodušno — jaz bodem tudi velikodušna ter vam bodem odpustila vsako žalost, ki ste mi jo prouzročili; uže precej dolgo je tega, kar sem vas bila prvič proklela.

Rouvière: S čim sem pa to zaslužil? — Toda pred vsem povejte mi: kaj ne, da vam je boljše? Jaz ne vem, kako je to, a zdi se mi, da ste se za deset let pomladili.

Gospa Dupuis (smehljaje se): Da, — zdi se mi, da me vročina nekoliko premaguje — pa je prav tako.

Rouvière: Le pogum — a kaj sem vam pa poprej hudega storil?

Gospa Dupuis (malo razburjena): Kaj ne veste, gospod Tom, da vsaka ženska na dan po poroki zadene na štrašnega tekmeča — na soprogove spomine. Verjemite mi, težko je doseči, da soprogo pozabi, koliko nam je žrtvoval, da se mu pomirijo spomini na zlate čase. Izgubljene reči obžalujemo, in to obžaljevanje raste tembolj, čimbolj mladost gine. Takoj sem sprevidela, da

je vaše ime mojemu soprogu znamenje izgubljenih radosti. Okolo vašega imena so se gnjetle čarovne slike neodvisnosti, veselih dogodkov, kratkih trenotkov slabe volje in pa neskončnih nad; — jaz sem mu bila: navadno življenje, gospodinjstvo, vsakdanja skrb. — Jaz sem mu bila proza, vi pa poezija: morala sem se torej boriti z vami z vso svojo dušno močjo — Gorje mi! moje prizadevanje je bilo zastonj, vi ste zmagali. Vsak dan je bil George bolj zamišljen; o kolikokrat sem sedé za kaminom — ali pa pod kako vrbo našega majhnega vrta skrivala svoje solze zaradi te vaše zmage! — Toda takrat sem bila mlada; mladost pa bog ljubi; dal mi je hčer, pa ste bili vi premagani. (Žalostno.) Danes — se mi je dobri angelj umaknil, — zmaga se zopet k vam vrača.

Rouvière (naglašaje): Kdo vé, gospa? Saj nij še vse minilo. Vi boste videli George-a. Še lahko ubranite, da ne odide.

Gospa Dupuis (nežno): Tega ne bom storila — obljubila sem vam.

Rouvière: Dam vam obljubo nazaj; jaz nočem biti vaš hudi duh! Jaz sem robot, gospa, večasi celo surov, — taki so vsi stari samci; toda hudoben nijsem — ali verjamete to?

Gospa Dupuis: To vidim, to čutim; a jaz poznam svojega moža: vse bi bilo zastonj, vse bi ga le še bolj razdražilo. Pa da bi ga tudi, sè solzami mogla pridržati, bi tega ne hotela. S tem bi le hrepenenje, ki mu je grenilo življenje, postalo bridkejše in živejše. Jutri, zmiraj, bi mi njegovo molčanje očitalo žalostno zmago — Ne, on mora odpotovati.

Rouvière (čez nekaj časa): To je vse res, po polnem res — temu se ne da ugovarjati. Pa tolažite se vsaj s tem, da, kolikor bode odvisno od mene, ne ostane dolgo na potu.

Gospa Dupuis: Na to se zanašam — Hvala, srčna hvala! (Da mu roko, katero Rouvière poljubi, globoko se priklonivši — zunaj se čuje ropotanje in govorjenje vse navskriž; gospa Dupuis prestrašena.) Moj bog! kaj mu pa je? To je on, poznam ga po glasu.

Tretji prizor.

Dupuis, Rouvière, Gospa Dupuis, Marijana.

Dupuis (hrupno odpre vrata, Marijana za njim): Nerodna stvar! molči! Človek bi mislil, da je skrinjica perila res tako težka, kakor kaka gora?

(Soprogi.) Le pomisli, ljuba moja, ta trapasta stvar mi je skrinjico doli po stopnjicah zatrkljala!

Marijana: E kaj! odkar mi je gospod rekel, da pojde v Rim, ne čutim ni rok, ni nog! jaz nemam več moči, kakor jih imam. Za moj del pojdite v Rim, in si pogledjte vse, kar je tam lepega.

Dupuis: Ali ta baba nori? V kaj se pameša?

Marijana: V nič. — Pa to je strašno neumno, da gospo v starih dneh zapuščate — da bi v Rim šli! Velika sreča bode za vas, če joboste še kedaj videli. Jaz nijsem porok —

Dupuis (posiljeno): Marijana, varuj se, saj vidiš da sem jezen.

Marijana: Verjamem. Jezni ste na druge, ker ste ná-se jezni; saj je zmiraj tako.

Dupuis (srdit): Jaz te spodim iz službe, Marijana!

Gospa Dupuis (strogo): Pojdi ven, deklé.

Dupuis: Jaz te spodim, to je zadnja beseda v moji hiši. Mene gre poslušati. Jaz te spodim! (Marijana odide. Dupuis soprogi.) Tega si ti kriva, ljuba moja. Ti poslom vse preveč dovoljuješ. Zdaj pa imaš! Ali si slišala, da sem to nesramno stvar spodil iz službe?

Gospa Dupuis: Da, ljubi moj. Jutri jo bom izplačala, ako ne spremeniš sklepa.

Dupuis: Jaz, pa sklep spremeniti? — Mar vsakih pet minut spreminjam svoje sklepe? Kaj sem veterni petelin na strehi? Morda misliš, da sem zaradi starosti tako oslabel, da mi po poslu nauke daješ?

Gospa Dupuis: Ljubi mož, ne govori več o tem. Jutri odide. (Hitro govoreča.) Kaj imaš vse, George, česar potrebuješ? Dovolj mi, da pogledam v skrinjico? Gospodje ne poznajo tako dobro vseh teh malih potrebnih reči, pa včasih nam kaka malost, ki je ne moremo najti, spridi celi dan — (Vesela.) Pa bodeš vendar včasih mislil ná-me, ti klativitez ti!

Dupuis: Zakaj ne, če hočeš. Tukaj imaš ključ. (Gospa Dupuis odide.)

Četrty prizor.

Dupuis, Rouvière.

Dupuis (spremeni glas in obraz, ko je soproga odšla): Saj je videti, da je stvar nij čisto nič oplašila?

Rouvière (resno): Čisto nič. Veš kaj, George, tvoja soproga ima veliko dobrih lastnosti.

Dupuis: Kaj se tudi tebi to zdi?

Rouvière: Boječa je in jako poblevna; to jej škoduje.

Dupuis: Saj sem rekel, prijatelj, bala se je tebe. Stavim, da si jo jedva spoznal, ko se je bil led mej vama udrl?

Rouvière: Res je! Ko jo je prevzela moč osupnenja — kajti ne morem ti tajiti, da je bila izprva zelo osupnena — ko jo je prevzela moč osupnenja, sem rekel, našla je za svoje občutke izraz, ki me je iznenadil.

Dupuis; Oh, izvrstno srce ima.

Rouvière: Tudi lahko dostaviš, da ima duha, jako olikanega, včasih celo vzvišenega duha.

Dupuis (vesel): Kakor da bi tega ne vedel! kaj sem slep? Vprašam te: ali bi jo bil sicer vzela za soprogo, ko bi ne bil vedel, da ima glavo in srce na pravem mestu? — Na mojo čast in vest, ko bi je ne bil uže vzela — danes bi jo vzela. Ta izvolitev me ne dela samo srečnega, ampak tudi ponosnega! — No, se ve da ima tudi napake; toda, po pravici rečeno, kaj pa je, če je malo nerodna, če po kmetsko govori, če prepogostoma v cerkev leta — če je pa sicer vedno pristrčno meni udana, če je zares pobožna, če

ima zdrav in prost razum, z eno besedo, vse kreposti, ki poštenega moža očarujejo —

Rouvière (ga smijaje se vdari na rame): Ah, ti pošteni mož ti! Uže vidim, kam vse to meri. No — naj bo.

Dupuis: Kaj pa meniš?

Rouvière: Tvoje govorjenje mi je zadosta jasno: ako se človek dobro premisli in po polnem uvaži domači zaklad, mu upade pogum, ga zapustiti. Uže vidim, da bodem moral sam iti. Naj bo — saj zdaj razumém.

Dupuis: Če ti pa prisegam, prijatelj —

Rouvière: Uže dobro — zdaj razumém, sem ti dejal.

Dupuis (slabe volje): Pa vendar ne razumeješ! — Jaz niti za trenotek nissem pozabil dobrih lastnostij svoje soproge. Toda naj je desetkrat svetnica, vendar je še zmerom res, da sem dozdej tako živel, kakor kak polž. Veselil se bodem še bolj njenih zaslug, ako se ne bo mešal v to veselje občutek, da sem duševno tako propadel.

Rouvière: Duševno propadel! to je pa res smešno!

Dupuis: Še pred malo trenotki se temu nijsi smijal, ko si mi je slikal z barvami, katerim je tvoje prijateljstvo zastonj skušalo odvzeti živost.

Rouvière: Kaj! Ali res nijsi zapazil, da se šalim? Vsi duhoviti ljudje, ki po deželi bivajo mislijo, da postajajo neumni. Ker sem to tudi o tebi mislil, mi je bilo v zabavo, da sem te rāznemal, ko sva pila.

Dupuis: Naj bode kakor hoče: popotovati hočem, pa hočem: nobenega pomisleka več nij; bal sem se le, kako da bode to zadelo soprogo; a ker je tako mirna, me vest več ne peče.

Rouvière: Čuj, George, ti se na zunanost preveč zanašaš. Tvoja soproga se dela, kakor bi bila jako pogumna, a srce jej o tem nič ne vé. Jaz vem —

Dupuis (srdit): Ti veš — da si premislil, kako bi ti bil jaz na potu nadležen; zato se me hočeš iznebiti!

Rouvière: Gotovo ne, prijatelj! Razumi me. Res sem sklepal iz tvojega govorjenja, da si spremenil svojo namero. Mislil sem, da ti le ustrezem, ako te odvežem obljube. Ako pa le hočeš, no, meni je tudi prav.

Marijana (odpre duri): Voz je tù! (Zaloputne vrata.)

Rouvière: Ta bi me zadavila, ko bi mogla, ta-le stara kavka! Odpraviva se. (Zavija se v plašč.) — Jè, domislil sem se, da ti ne moreš spati v vozu.

Dupuis: O, kaj še, prav dobro.

Rouvière: Tem boljše — Mislím, da je uže napreženo. Ali se vidi skozi to-le okno na cesto? (Odpre okno ter je urno zopet zapre.) O! o! kaka zlodejeva burja vleče! — Vraga, zdaj sem si domislil, da je eno okno v vozu strto — zeblo te bode, ubogi prijatelj!

Dupuis (oblači popotno obleko): Nič ne dé, jaz sem mraza tako navajen, kakor kak Laponec.

Rouvière: No, če je pa tako, pa le: — naprej!

Peti prizor.

(Ura bije devet.)

Gospa Dupuis, Poprejšnja.

Gospa Dupuis (nese šal; s tresočim, ginenim glasom): Vse je pripravljeno. Tukaj imaš ključe, ljubi moj! Nekaj pozabljenih rečij sem déla v škrinjico; tu-le sem prerezala svoj stari kašmir, da te bode grel okolo vratú.

Dupuis: Kako je to neumno, svoj kašmir prerezati! No, pa zdaj, ko si ga uže prerezala, ga le daj sem; ampak neumno pa je.

Gospa Dupuis: Druga polovica je za vas, gospod Rouvière.

Rouvière: Zá-me? (Gleda jo osupnen.) Hvala gospa, lepa hvala!

Gospa Dupuis: Kaj ne, da boste izpolnovali, kar ste obljubili, gospod? (Rouvière potrjevalno pokima ter se urno proč obrne.) George, ali boš kaj pisal hčeri?

Dupuis: Velikokrat, tebi pa še večkrat. (Potegne kučmo na oči.)

Rouvière (si greje noge ter gleda v koledar, ki leži na kaminu; kar vsklikne): Dvanajsti januar!

Gospa Dupuis: Menim, da — kaj pa je, če je?

Rouvière: O, ta dan je samo za mene imeniten. Pred petimi leti, skoraj ravno ob tej uri, — sem prestal hudo preskušnjo, katere ne bodem nikdar pozabil. (Zaceptá z ного.) No, ali bo kaj, George?

Dupuis: Kákošno preskušnjo? Morda kako nesrečo?

Rouvière: Ne, samo bolan sem bil — pa še v neki gostilnici, kjer nij posebno prijetno.

Dupuis (suhoparno): Zboli človek lahko pavsod.

Rouvière: Res je; toda vtisi, ki spremljajo bolezen in umiranje, so različni po različnih

okolnostih v katerih nas zasači. Če je človek skusil, uže vé.

Dupuis: Bá! smrt je smrt.

Rouvière: Misliš? No, rad bil videl tebe — Čuj, v Peschieri je bilo, pri gardskem jezeru — sicer jako lep kraj, ti bom uže pokazal hišo, ako prideva tja. Strašna zimica me je prijela. Prvih osem dnij je bilo vse dobro, kajti nijsem se čisto nič zavedal; toda neki večer — ravno v noči od dvanajstega januarija na trinajsti — sem se zopet zavedel, čutil sem nekak strah in nekako slabost, duh pa mi je bil tako čudovito jasen, da sem dobro videl, da mi je umreti. George, marsikateremu strahu v svojem življenji sem se predrzno smijal ter se ga pozneje z veseljem spominjal — ako se pa domislim, kako je bilo, ko sem se vzbudil v siromašni gostilnici, me vselej preleti kurja polt. (Marijana vstopi, go-spa Dupuis ji da znamenje in Marijana obstoji pri durih.)

Dupuis (se približa): Kaj si pa videl v sobi.

Rouvière: O nič nenavadnega — ljudi, ki so z menoj vred mislili, da sem pri kraji. V kotu sta kramljala neka stara ženska pa mlad zdravnik; pri vznožji moje postelje je klečal in molil duhoven. Toda nečedna okolica mi nij toliko segla do srca, tudi očito pripravljanje za pogrebne, le neskrbnost, ki me je obdajala in malo-

marnost, zapuščenost in praznota, v kateri sem čutil, da bom moral umreti — vse to mi je seglo globoko v srce. Nobenega glasu nijsem mogel spraviti iz sebe; toda vedno mi je ta trenotek pred očmi! — proseč sem se oziral na vse strani, da bi bežeče življenje privezal za kako slabo vez, iskal sem v malomarnih obrazih usmiljenja ter pomilovanja, iskal sem na steni in med hišnim orodjem en edin predmet, ki bi me tolažil — kak spomin, ki bi me zazibal v večno spanje, — kako znano bitje, ki bi mi zatisnilo oči! — Vse mi je bilo tuje.

D u p u i s (zgrbanči čelo temno): Smrt je vedno neprijetna! Hudo je, če je v takih okoliščinah človek zapuščen; toda če so sorodniki okolo njega, pa tudi nij nič boljše.

R o u v i è r e (žalostno, resno): Misliš? — Kar se mene tiče, po hudih mukah, ki sem jih sam prestal, zdi se mi smrt, kakor jo je bog odločil človeku in kakor jo večina ljudij pretrpi, smrt o nežnem tolaženji, objokovana in sama jokajoča, taka smrt se mi zdi prijetna, le malo kaljena svečanost! — Pač sem v oni noči premišljeval čudne reči! (Udari se na čelo.) No, ali si pripravljen?

D u p u i s: Kakor hočeš — Kaj si premišljeval?

Rouvière: Da resnico povem, izgubil sem nekaj zrna ošabnosti; nijsem se več toliko ponašal s tem, da tako živim, kakor nobeden drug ne — Čemu bi tajil? Prava knjiga življenja se mi je na enkrat odprla, in videl sem na vseh straneh besede, katere je pisala božja roka: Dolžnost in žrtva! Zaničeval sem to splošno postavbo ter sem se odtegnil vsaki dolžnosti, poznal sem samo prijetnosti; vse verige sem pometal od sebe, da bi samostojno živel, pa sem si le pridobil — večno prognanstvo, mislil sem, da bodem našel na potih življenja dobrot, ki so navadnemu človeku neznane, a pridobil si nijsem družega, kakor mladost brez ljubezni; — starost brez podpore, — in smrt, zaradi katere ne bode tekla nobena solza! — (Krepko.) Zdaj, George! zdaj vem, za katero ceno nam bog prodaja sebičnost.

Dupuis: Ali si dolgo ostal v tem stanju?

Rouvière: Tako dolgo, da ga ne bodem nikdar pozabil. — Mladi zdravnik, ki je opazil, kako otrpno gledam, stopi k postelji ter me potiplje z roko, ki je bila ravno tako mrzla, kakor njegovo srce. Odrinem jo ter zamižim. — Videl sem umirati svojega očeta, in zdaj naenkrat zagledam vse one osebe, ki sem jih videl takrat: zveste hišne posle, veččega zdravnika in duhovnika, oba njegova nekdanja součenca, — potem

mater, ljubeznjivo mater. Vsi so se nagibali čez njega in so se mu smehljali solznih oči, ter so mu sladili smrt, kakor so mu poprej sladili življenje! Ko sem se tega domislil, zililo se mi je srce — dasi tako izsušeno — v potok solzá. — (Glas se mu trese.) Rešen sem bil. (Nekolikokrat prestopi. Gospa Dupuis stoječa se nasloni na kamin ter gleda proč.)

Dupuis (razmišljen): Ti spomini te bolé, prijatelj!

Rouvière (hripavo): Da, bolé me; kajti vse, kar vidim v tej sobi, mi jih znova vzbuja in oživlja! (Govori sam soboj.) Vsa ta stara stanovanja so si enaka — vse to sem videl v prvi, boljši mladosti. — Kakor tukaj, je stala pri oknu mala miza, pri kateri je mati pri svojem delu sedevala; pri kaminu veliki stol, na katerem me je oče poljuboval; po stenah rodbinske slike, kot varuhi domačega mirú; povsodi, kakor tukaj, vidna nit dveh ozko zvezanih, za zmiraj zedinjenih osob! — To sem videl in imel bi bil posnemati izgled — toda moral sem po vsem svetu vlačiti dolgi čas razkoreninjenega življenja ter vednega očitjanja, da svojih dolžnosti nijsem spoznal, da nijsem razumel, kako srečni so bili moji starši! Ali so sami to vedeli? Kaj mi nij oče zavidal grenkega veselja, katero sem užival? Kaj nijsem več ko

enkrat bil priča, kako sta se prepirala ter si očitala vsakojake stvari? Ubogi, stari ljudje! a ko je oče umrl, mati nij mogla več živeti.

Dupuis: Ubogi prijatelj!

Rouvière (zelo ginen): Ko je bila hiša prazna, sem jo prodal! tako hladnega srca sem bil. Sobo, kjer sem bil rojen, okno, kjer je delala mati, vse spomine srečne mladosti — vse sem prodal! — Pa še več: precej sem zamenjal očeto dedščino, žrtvoval sem jo svoji sebičnosti, tako, da si zdaj niti z upanjem, po meni kaj podedovati, ne morem dobiti človeka, kateri bi mi bil vsaj na videz vdan. — Gorje mi, niti siromašne kmetske hiše ne morem več kupiti, da bi svoje zadnje dni manj v samoti preživel, da bi bil ljubljén, vsaj od senc — da bi tukaj umrl — (Burno.) No, ali pojdeva vendar enkrat?

Dupuis (ga silno prime za roke): Da, Tom, pojdeva; — ako mi odrečeš za zmiraj naseliti se kot prijatelj ob mojem ognjišči — kot brat! (Soprogi.) Ti pa, ljuba moja, ne jokaj se — pozabi to uro nehvaležnosti — prvo v mojem življenji, pa — tudi zadnjo!

Gospa Dupuis (obesi se mu okolo vratù): O ljubi George! (Hiti k Rouvièru, ki jo solznih oči gleda.) O gospod, ako vam je ljuba sreča, katero

ste nama zopet dali, kako vesela bi bila, ako bi jo hoteli uživati z nama!

Rouvière (obotavlja se): Gospá! — Prijatelja moja! Ah, George, z resnico se človek ne sme igrati, ako noče biti kaznovan. Kakor otrok sem se vjel v zanjko, katero sem tebi nastavil. (Vsede se, skoraj omoten. George pa njegova soproga stojita proseča okolo njega. On bolj tiho govori dalje.) To so sladke sanje za tako zapuščenega človeka, kakor sem jaz —

Gospa Dupuis (sklepa vesela roke): Pri nas ostane!

Marijana (ki si v kotu oči briše): Naredila mu bodem posteljo v lepi, višnji sobi. Kaj ne, gospa? (Teče k vratom.)

Rouvière (mahoma poskoči): Kaj vraga, Marijana!

Marijana: Toliko vam rečem, da bom to storila!

Rouvière: No, pa stori — samo pazi, da zglavje ne bo nižje, kakor znožje, draga moja! — Za šestdeset centimetrov mora viseti. Pa varuj se Marijana, jaz sem — (preneha, maje smehljaje sè z glavo ter nežno dostavi.) Le naredi posteljo, kakor hočeš, Marijana, bo uže dobro. (Marijana odide.) Glejta prijatelja, kako se sebičnost vedno vedno kaže — pa me bosta uže ozdravila —

Ah! moram se malo izpočiti! (Zopet se vsede.) Storite mi neko prijaznost, gospa Dupuis — Skušnja me uči, kako hudo je prognanstvo — pokličite mačko v sobo!

(Zastor pade.)

